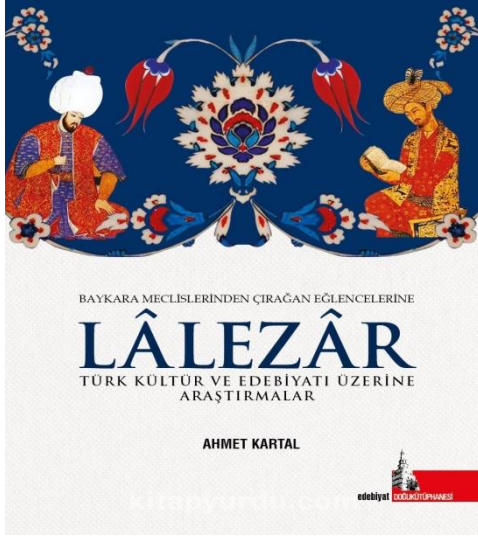

**AHMET KARTAL (2017), BAYKARA MECLİSLERİNDEN ÇIRAĞAN EĞLENCELERİNE
LÂLEZÂR - TÜRK KÜLTÜR VE EDEBİYATI ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR, İSTANBUL:
DOĞU KÜTÜPHANESİ YAYINLARI**

Saniye ERASLAN¹

Klasik Türk edebiyatı sahasında orijinal ve yetkin çalışmalarla tanınan Prof. Dr. Ahmet Kartal'ın son kitabı Lâlezâr, 2017 yılında Türk kültür ve edebiyatı araştırmacılarının ilgilerine sunuldu. 320 sayfadan oluşan kitap, bir vefa örneği olarak Kartal'ın rahmetli hocaları Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz'e ithaf edilmiştir. Ön kapakta kullanılan minyatürde ters lâle motifinin bir ucunda hâmi/erk, diğer ucunda ise sanatçı/âlim tasviri yer almaktadır. Türkistân'dan Anadolu'ya değin Türklerde sanat ve ilim faaliyetlerinin devlet idarecileri tarafından desteklenmesiyle geliştiği düşünüldüğünde bu minyatürün kitabın hem ismi hem de muhtevasıyla uyum gösterdiğini söylemek mümkündür. Asya menşeli bir çiçek

olan lâle; tersten yazıldığında "hilâl" olarak okunması, ebced hesabıyla harflerinin "Allah" lafzındaki harflerle aynı sayı olan 66'ya tekabül etmesi gibi vasıflarıyla Asya kökenli ulu Türk milleti için derin anlamlar ihtiva etmektedir. Türklüğün ve Müslümanlığın sembolü sayılan "hilâl" düştüğünde kıyametin kopacağına olan inanç, hilâlin dik tutulması için lâle motifinin ters oyularak işlenmesine sebep olmuştur. Minyatürde yer alan ters lâle motifi, bu yönüyle de ayrıca dikkat çekmektedir.

Ön sözde Kartal, bilinen ilk yazılı metinlerden günümüze değin çeşitli yazı dilleriyle temsil edilen Türkçenin, daha İslamiyet'ten önce "üst dil" adı verilen edebî bir hüviyete büründüğünü ifade eder. Yazar, tarihî süreç içerisinde bu edebî Türkçeyle yoğun olarak edebî eserlerin ortaya konduğu iki muhite dikkat çeker: Türkistân ve

¹ Arş. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, saniyeeraslan.se@gmail.com.

Anadolu coğrafyası. Kartal'ın bu iki coğrafyada teşekkül eden kültürel faaliyetler ve edebî metinler üzerine yaptığı çalışmalar, bu kitabın içeriğini oluşturmaktadır. Kitaptaki çalışmalar, "Türkistân Lâlezârı" ve "Anadolu Lâlezârı" olarak tasnif edilmiş ve bu tasnif yazıların ilintili olduğu coğrafyaya göre yapılmıştır. Ön sözde belirtildiği üzere Lâlezâr; 2008-2017 yılları arasında çeşitli dergilerde yayımlanmış dört makale, beşi ulusal sekizi uluslararası sempozyumlarda sunulan on üç bildiri olmak üzere 17 ayrı çalışmadan -Bu çalışmalardan üçü yayımlanmamıştır.- müteşekkildir. Çalışmalardan üçü, yazarın *Şiraz'dan İstanbul'a [Türk-Fars Kültür Coğrafyası Üzerine Araştırmalar] (İstanbul, 2011)* adlı eserinde yer almış; ancak konu bütünlüğünü sağlamak amacıyla Lâlezâr'da bunlara tekrar yer verilmiştir. Yayımlanan makaleler ile sunulan bildirilerin yeri ve zamanı her makale veya bildirin sonunda belirtilmiş, her çalışmanın sonunda ayrı ayrı yer alan "Kaynakça" kısmı ise kitabın sonundaki "Kaynakça" kısmında birleştirilmiştir. Çalışmaların bazılarında yazarın gördüğü eksiklikler giderilmiş, bazıları ise büyük oranda çalışmaların ilk yayımlanan veya sunulan şekillerine sadık kalınarak esere alınmıştır. Yazar, farklı zaman dilimlerinde ortaya koyduğu aynı konu etrafındaki bu çalışmaları bir araya getirmenin bazı tekrarlara sebebiyet vereceğini yine ön sözde belirterek bunları okuyucusunun hoşgörüsüne sunmayı da ihmal etmemiştir.

Kitabın birinci bölümü olan **Türkistân Lâlezârı**, Türkistân coğrafyasında vücûda getirilen eserler ve faaliyetleri konu edinen yedi ayrı çalışmayı ihtiva etmektedir. Bunlardan ilki "**Türkistân'da Bir Kültür ve Edebiyat Meclisi: Baykara Meclisi**" başlığını taşımaktadır. Bu makale, Mâverâünnehir ve Türkistân bölgesinde, özellikle de Semerkand, Buhârâ, Herat ve Kâşgar gibi ilim ve kültür merkezlerinde oluşup gelişen Türk kültür ve medeniyetinin hüviyetini ortaya koyar. İlim, sanat ve edebiyata ilgi gösterip bunların gelişimini destekleyen Türk asıllı sultanlar, devlet adamları ve ileri gelen kişiler tarafından düzenlenen meclislerin Türk devletlerinde gelenek halini aldığını ifade eden Kartal, bilhassa 15. yüzyılın ikinci yarısından sonra Herat'ta Hüseyin Baykara ile yakın dostu ve veziri Ali Şir Nevâî'nin öncülüğünde tertip edilen Baykara Meclisi'ne dikkatleri çeker. Bu meclislerin mahiyetini ortaya koymak isteyen Kartal, Heratlı olan ve Herat edebî muhitinde yetişen Zeynüddîn Mahmûd-ı Vâsıfî tarafından 1530'lu yıllarda Farsça olarak kaleme alınmış *Bedâyi'u'l-vekâyi* adlı eserden hareketle bu meclisler hakkında çeşitli somut ve renkli tasvirler aktarır. Kartal'ın bu esere itibar etmesinin sebebi, Vâsıfî'nin bizzat hem Baykara meclisine katılıp gözlemlediklerine yer vermesi hem de meclise katılanlardan dinlediklerini anlatmasıdır. *Bedâyi'u'l-vekâyi*'den hareketle Kartal; meclislerin kurulduğu yerler, meclislere katılanlar, meclisin oturma düzeni, meclislerde verilen ihsanlar, meclis mahallinin tasviri, ziyafet hazırlıkları gibi pek çok detayı okuyucusuna sunar. Bütün bunların yanı sıra meclislerde yapılan sohbet konularını on bir ayrı meclisin tasviriyle aktaran yazar, bu vesileyle sadece şiirler şarkılar söylenen, dinî ve ilmî konuların konuşulduğu bir meclis tasviri sunmakla kalmaz; güreş, satranç, tavlâ, muamma, lugaz, tarih düşürme, nazire, irticalen şiir söyleme gibi pek çok konu ve şahısla ilgili anekdotlar da aktarır.

Baykara Meclisleri, günümüzde Türk kültür ve medeniyeti açısından araştırılmaya ve aydınlatılmaya ihtiyaç duyulan bir noktadadır. Bu makale, Baykara Meclislerinin hüviyetini ortaya koymaya çalışan ilk çalışma olması bakımından saha için ayrıca önem taşımaktadır.

Kitabın ilk bölümündeki ikinci çalışma **“Baykara Meclisi’nden Yansımalar”**dır. İlk çalışmanın devamı hüviyetinde olan bu çalışmada da Vâsıfî’nin sözü geçen eserinden hareketle dönemin önde gelen güreşçi, hânende, sâzende ve rakkaslarıyla ilgili ilginç anekdotlar sunulur. Başta Pehlevân Muhammed olmak üzere Pehlevân Muhammed-i Mâlânî ve Pehlevân Derviş Muhammed adlı dönemin önde gelen güreşçilerinin etrafında anlatılan müsabakalar, yalnızca güreş yapılan bir meclisin tasvirlerini içermez. Bu meclisler ziyafetlerin verildiği, hüner sahiplerinin hüner gösterdiği, çeşitli çalgı aletlerinin icra edilip şarkıların söylendiği, irticalen şiirlerin söylendiği üst düzey bir ortamı yansıtır. Bu üst düzey ortamda dönemin önde gelen sâzende, hânende ve rakkasları da çeşitli yönleriyle anlatılarak Baykara Meclisi’ne dair detaylar aksettirilir. Kartal bu çalışma aracılığıyla edebî ve kültürel faaliyetlerin gelişmesinde, kemiyet ve keyfiyet noktasında âlim, edip ve sanatkârların yetişmesinde Baykara Meclisi’nin nasıl bir fonksiyona sahip olduğunu bir kez daha vurgulamıştır.

“Karahanlılar Döneminde Türk Dili ve Dîvânu Lügati’t-Türk” başlığını taşıyan üçüncü çalışma, Karahanlıların Müslüman olmalarından sonra önemli bir Türk-İslam merkezi haline gelen Kâşgar’da ortaya konulan Dîvânu Lügati’t-Türk’le ilgili bazı detaylar sunar. Tarihî süreç içerisinde Arap ve İran kültürüne tam anlamıyla tâbî olmayan Türklerin Türkçeyi hiçbir zaman unutmadıklarını vurgulayan Kartal, Kâşgarlı Mahmûd’un eserinin girişinde Türk dilini öğrenmenin gerekliliğiyle ilgili iki hadisten bahsettiğini kaydeder. O dönemde Bağdat’ta bulunan hilafet makamı tarafından bu hadislere -mevcut bilgilere göre- bir tepki verilmemesi yazarın özellikle vurguladığı önemli detaylardan biridir.

Bu bölümün diğer çalışması **“Kutadgu Bilig’in Düşündürdüğü ve Türk Edebiyat Tarihindeki Yeri”** başlığını taşımaktadır. Kartal, Kutadgu Bilig’in klasik mesnevi tertibine uygun, aruzun Türkçeye tatbikinde ve Türkçenin kullanılmasında başarılı olmasını Türk edebiyatının İslamiyet öncesi tekâmülünü tamamlayarak bir şiir dili oluşturduğuna delil addetmiştir. Kartal’a göre nicelik ve nitelik bakımından böylesi mükemmel bir eserin öncesinde, onun oluşumuna zemin hazırlayan deneme veya örnek mahiyetinde farklı seviyelerde yazılmış başka eserler vardır ve bunun için İslam öncesi Türk şiirine bakılmalıdır. X. yüzyıla ait bir eser olan Altun Yaruk’tan bir manzum parçayı inceleyen yazar, Türklerin daha sonra benimseyeceği mesnevi nazım şeklinin izlerini bu manzum parçada gözler önüne serer ve Türklerin bu nazım şekline yabancı olmadıklarını vurgular. Ayrıca dinî ve kültürel noktada Abbasilerle yakın olan Türklerin Fars kültüründen uzak oluşuna dikkat çeken Kartal, mesnevi nazım şeklinin benimsenmesinde Fars mesnevilerinin değil, Uygur dönemi Türk şiiri ile Arap şiirinin etkisini ön plana çıkarır. Bu tespit âfâkî değil bilakis muhteva, şekil, tahkiye üslubu, dili kullanım tarzı, beslenen kaynaklar gibi temel hususlar kıyaslanarak yapılmış ve konuyla ilgili önemli ayrıntılar sunulmuştur.

“Ahmed-i Yesevî’de Kişiyi Allah’tan Uzaklaştıran Bir İlet: Riyâ” başlığıyla yer alan sonraki çalışmada ise Dîvân-ı Hikmet’te yer alan, Yesevî’nin kendine has “hikmet” dolu dörtlükleri hareket noktası olmuştur. Yazar, ayet ve hadisler temel alınarak yazılan bu dörtlüklerde rıyanın dinî çerçevede ihtiva ettiği anlamları somut olarak izah etmiş ve Yesevî’nin ehl-i sünnet akidesine bağlı kaldığını belirtmiştir.

Kitabın ilk bölümünde yer alan bir diğer çalışma “**Millî Birliğimizin Üç Kaynağı: İmâm-ı A’zam-İmâm Mâturîdî-Hoca Ahmed Yesevî**” başlığını taşımaktadır. Bir Türk devleti olan Sâmâniler vesilesiyle İslam’ı seçen Karahanlılar’ın sosyal yapılarına ve ihtiyaçlarına uygun olan Hanefî mezhebini benimsediklerini belirten Kartal, bu benimseyişte hem Hanefîlik mezhebinin hem de ehl-i sünnetin ilk kurucusu ve banisi olan İmâm-ı A’zam Ebû Hanîfe’nin “aklı kontrolsüzce kutsamayan ancak göz ardı da etmeyen dengeli bir testten geçiren” geniş perspektifli tutumunun etkili olduğunu vurgular.

İmâm-ı A’zam’ın açtığı yolda ilerleyen, onun görüşlerini şerh ederek Türk milletinin hayat görüşünü sistemleştiren ve Mâturîdîlik mezhebinin öncüsü olan İmâm Mâturîdî ise akla nizam veren, ilmi marifete dönüştüren ve millî kimliğimizi İslam’a yansıtan bir diğer önemli isim olarak çalışmada zikredilmiştir.

Hanefîlik ve Mâturîdîlik düşüncesini irfanla terkip eden Ahmet Yesevî’yi de “İslam’ın Türk yorumunun mürşidi” olarak sacın üçüncü ayağına koyan Kartal, Türklerin devletlerini daim kılmasındaki sırrı bu temellere bağlar. Her Müslüman-Türk’ün tanıyıp anlaması gereken bu üç şahsiyet vesilesiyle yazar, çalışmasında gelecekte de daim ve kaim olmanın, birlik olmanın ipuçlarını vermiştir.

“**Ali şîr Nevâî’de İrfan**” başlıklı makale ise ilk bölümün son çalışmasıdır. Nevâî’nin şiirlerinden hareketle irfan kavramının şairde ifade ettiği anlamın tetkik edildiği bu çalışma vesilesiyle yüzyıllar öncesindeki irfan algısının günümüzdeki karşılığı müşahede edilebilmektedir.

Kitabın ikinci bölümü olan “**Anadolu Lâlezârı**”nın ilk çalışması “**Klasik Türk Edebiyatı’nı Yeniden Tanımlamak**” başlığındadır. Mevcut bilgilere göre tarih sahnesine çıkışlarından itibaren Türkçe olarak eser vermeye başlayan Türklerin diğer kültürlerden kelime alışverişinde rahat bir tutum içinde olduğunu belirten yazar, tarihsel süreçte Türklerde niçin ilmi hayatta Arapça, edebî dilde Farsça, saray ve orduda Türkçe konuşulduğunun da gerekçelerini izah eder. Kartal tüm bu izahlardan sonra da çalışmasının sonunda klasik Türk edebiyatını tüm köşe noktalarıyla etraflica içine alan yeni bir klasik edebiyat tanımını getirir.

İkinci bölümün ikinci çalışması “**Türk Edebiyatında Belâgat Çalışmaları ve ‘Tezad’ ile ‘Telmih’ Sanatlarına Eleştirel Bir Bakış**”tır. Belagatın Türk edebiyatı sahasında tam anlamıyla açıklığa kavuşturulamadığını belirten Kartal, bizdeki belagat kitaplarının önceleri Arapça ve Farsça, Tanzimat sonrası ise Fransızca eserlerden hareketle oluşturulması sebebiyle bizde alanın ihtiyacını karşılamaya yetecek telif bir eserin neredeyse olmadığından söz eder. Daha sonra Kartal, eldeki kaynaklarda edebî sanatlarla ilgili yapılan tanım ve tariflerin kavramı tam olarak kavrama noktasındaki eksikliğine dikkat çeker. “Teşbih” sanatının eldeki kaynaklarda “zayıf olanın güçlü olana benzetilmesi” şeklindeki tarifinin, kavramı tam olarak kapsamadığını ifade eden Kartal; “Kuvvetli bir varlık zayıf bir varlığa benzetilse “teşbih” olmaz mı?”, “İlla bir varlık, bir varlığa mı benzetilmelidir?”, “Bir varlık birden çok varlığa ya da birden çok varlık bir varlığa benzetilirse buna ne demek gerekir?”, “Benzetme yönünün tek mi olması gereklidir, birden fazla benzetme yönü olamaz mı?” gibi sorular sorarak tanımların yeterli olmadığını Teşbih örneği üzerinden izah eder.

Tezad'dan söz ettiği bölümde "siyah-beyaz, gece-gündüz" gibi zıtlık taşıyan her kelimenin Tezad olmayacağını izah etmiş, zıtlığın kelimedede değil de hayal, düşünce ve imgede aranması gerektiğini vurgulamıştır. Daha sonra Kartal, 'biri hakîkî diğeri mecâzî anlamda iki zıt kavramın tek bir noktada birleşmesi' olarak tarif ettiği Tezad'ı üç maddede sistemleştirerek örnek beyitler üzerinde uygulamasını yapmıştır. Telmih'te ise müphemiyetin önemine dikkat çekmiş, hatırlatılacak hususun zikredilmeden zihinde çağrışım yapması gerektiğini örnekler üzerinde izah etmiştir.

Yazar, bu çalışmasının sonuna kronolojik sırayla belagatle ilgili yazılmış eserlerin listesini ve onların adı geçen sanatlara getirdikleri izahları tablolar halinde okuyucunun mukayesesine sunmuştur. Bu tablolar, konuyla ilgilenen araştırmacılar için derli toplu bir kaynak sunması bakımından büyük bir imkân ve kolaylık sağlamaktadır.

"İsti'âre Sanatına Eleştirel Bir Bakış ve İsti'âre Sanatının Necâtî Bey Dîvânı'nda Kullanımı" başlıklı üçüncü çalışmada yazar, İsti'âreyle ilgili bir kavram kargaşasından söz eder ve İsti'ârenin ne olup ne olmadığıyla ilgili çeşitli fikirler beyan eder. İsti'âre çeşitlerinden en çok tercih edilen ve bilinen "Açık İsti'âre" ve "Kapalı İsti'âre" sanatlarını sorgulayıp örnek beyitlerle tartışarak İsti'âre'nin "Mecaz"la birbirine karışan nüansına da dikkat çeker. Kartal'a göre "İsti'âre" ve "Mecaz", temelde birbirinin aynısı olan sanatlardır. Ancak İsti'âre'de benzetme ilgisi varken, Mecaz'da benzetme ilgisi bulunmamaktadır.

Şiirlerde geçen "serv", "mâh" gibi kelimeler temel anlamlarının yanı sıra bazen doğrudan "sevgili" yerine, bazen de insana ait vasıflar yüklenerek kullanılmışlardır. "Serv" kelimesi düzgünlüğü ve uzunluğu yönünden "boy/endamın", "mâh" kelimesi ise parlaklığı yönünden "yanak/yüz"ün "müşebbehün-bih"i olarak kullanım alanına sahiptir. Bu tarz kullanımlara yaygın olarak "Açık İsti'âre" denilmektedir. Ancak sevgilinin boyu/yüzü esas alınarak eğer murâd edilen bir bütün olarak "sevgili"nin kendisi ise yani "cüz"ün söylenip "küll"ün kastedilmesiye Mecaz sanatını sorgulamak gerektiği Kartal'ın dikkat çektiği önemli bir husustur. Nitekim bu tarz kullanımlar günümüz Türkçesine aktarılırken "boyu servi gibi düzgün ve uzun sevgili/ yüzü ay gibi parlak sevgili" olarak ifade edilmektedir. Kartal, Mecaz'la ilgili bu görüşünü seçtiği örnek beyitler üzerinde göstermeyi ihmal etmemiştir. Bu çalışmanın sonunda da konuyla ilgili şimdiye kadar oluşturulmuş eserler ve bu eserlerde söz konusu sanatlara getirilen tanım ve tarifler tablolar halinde aktarılmıştır.

Bölümün diğeri çalışması **"Tevriye ve İhâm Sanatlarına Eleştirel Bir Bakış"** ismini taşımaktadır. Önceleri belagat kitaplarında "Tevriye" ve "İhâm" aynı sanatlar için kullanılırken zamanla müstakil sanatlar haline dönüşmüş, bu da anlama dayalı bu sanatlarda bir karışıklığa sebebiyet vermiştir. Yazara göre anlama dayalı sanatlar olan "Tevriye" ve "İhâm"da birden fazla anlamı olan kelimelerin öncelikle tüm anlamlarının bağlama uygun yorumlanmaya elverişli olması gerekmektedir. Eğer bir kelime yakın ve uzak anlamlardan her ikisini de kullanmaya müsait olacak şekilde kullanılır, hangi anlamda kullanıldığı noktasında kişiyi şüpheye düşürürse "İhâm", bir maksat ya da nükteyle sadece uzak anlamını kastedecek şekilde kullanılırsa "Tevriye", bağlamda

kast edilmeyen bir anlam birlikteliği veya zıtlığı varsa da duruma göre “İhâm-ı Tenâsüb” veya “İhâm-ı Tezâd” olarak tanımlanmış ve örneklenmiştir.

Kartal’ın Lâlezâr’da belagatle ilgili peş peşe yer alan bu makalelerinde sanatlara bakışın bütünüyle sorgulayıcı, sanatların tanım ve tarifinin ise bütünüyle kapsayıcı olduğunu söylemek mümkündür. Kartal’ a göre zıt veya eş anlamlı sözcüklerin aynı birim içinde kullanılması, tarihe mâl olmuş kişilerin veya olayların isimlerinin zikredilmesi bir ifadede “söz sanatı”nın varlığı için yeterli değildir. “Söz sanatı”, aklın ve dili kullanma hünerinin ürünü olarak “sanat” haysiyetini korumalıdır.

“Türk Kültür ve Edebiyatında Lâle” bölümün beşinci çalışmasıdır. Bu çalışmada yazar okuyucusuna lâle çiçeğinin serencâmını tüm detaylarıyla tahkiye eder ve adeta bir tablo gibi resmeder. Bir çiçek olarak lâlenin özellikleri, yetiştirme şartları, lâle isminin kökeni, lâleye Batı’da ve kültürümüzde verilen isimler, lâle çeşitlerinin isimleri, lâlenin renkleri, anavatanı, Avrupa yolculuğu, mitolojideki yeri, ters lâle, İstanbul lâlesi, lâlenin gelincikle ilişkisi, halk hekimliğinde gelincik, bir dönemin lâle çılgınlığı, Çırağan eğlenceleri ve helva sohbetlerinde lâlenin yeri ile sanat, edebiyat ve tasavvufta lâle Kartal’ın ayrı ayrı ele aldığı lâle başlıkları... Kartal’ın “taşradan gülşene gelen sultan” olarak nitelediği lâle, Türklere benzemektedir. Lâle gibi taşralı olan, bozkırdan yerleşik yaşama geçen Türkler, üç kıtaya yayılan bir cihan devleti kurarak tüm cihan devletlerine sultan olmuş, bu yönüyle de gül’ün tahtını sallayan lâleyle özdeşleştirilmiştir.

Bölümün sonraki çalışması **“Klasik Türk Şairinin Dilinden Halep”** adını taşımaktadır. Coğrafi konumu sebebiyle hem mâmur hem mağdur bir şehir olan Halep, klasik dönem şairlerinin şiirlerine çeşitli yönlerden konu edilmiştir. Kervanların uğrak yeri olması sebebiyle çarşı pazarları, kâr-gîr yapıları, cam süslemeciliği, kumaşları, imaretleri, envaiçeşit yiyecekleri, dünyanın en çok et ve süt verimliliğine sahip çöl şartlarına dayanıklı Halep keçileri, dört mevsim baharı yaşayan iklimiyle şairlerimizi etkilemeyi başaran bu şehrin bir zamanlar “doğunun kraliçesi; Arap şehirlerinin gelini; şehirlerin yüzüsu” gibi unvanlara sahip olduğu, Kartal’ın seçtiği örnek beyitlerle okuyucuya sunulmuştur.

“Klasik Türk Edebiyatında Manzum Tarihler” başlıklı bölümün diğer çalışması, mevcut bilgilere göre ilk defa Ahmedî ile başlayan manzum tarih yazıcılığından söz eder. Kartal, Fars edebiyatı etkisinde tercüme yoluyla oluşturulan mesnevilerden farklı olarak orijinal konu ve tasvirlerle vücuda getirilen manzum tarih yazıcılığının yüzyıllara göre gelişimini ve değişimini dönemin şartları ve ihtiyaçları çerçevesinde ele almıştır.

“Türk Dilinin İnkışâfında Önemli Bir Yeri Olan Şair: Yunus Emre” adlı çalışma ise sekizinci çalışma olarak ikinci bölümde yerini almaktadır. Ahmet Yesevî ile İbn-i Arabî ekolünü kendi bünyesinde terkip ederek şiir mektebinde neşv ü nemâ bulduran Yunus Emre, Moğol zulmü sonrası bîtap düşmüş Anadolu’ya Türk diliyle bir can suyu sunmuş, kelimelere adeta milliyet kazandırmıştır. Çalışmada özellikle bu yönü üzerinde durulan Yunus Emre, sahip olduğu tasavvufi bilgi, birikim ve deneyimi “mefhumları üryan kılarak” sehl-i mümteni denilen hüviyette ve samimi bir üslupla yeşertmiştir.

“İslamî Türk Edebiyatına Tesiri Bakımından Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî” başlıklı sonraki çalışma; Türk asıllı olup Farsça şiiirler söyleyen şairlerin, eserlerine Türk üslubu kattıkları için “Türk Farsçası” oluşturduklarından söz eder. Bu alanda en önemli isimlerden olan ve Farsça yazan Mevlânâ da Türk üslubunu eserlerine yansıtmış, pek çok şairi etkisinde bırakarak İslamî Türk edebiyatına damgasını vurmuştur.

Kitabın son çalışması “**Belde-i Mübarek: Bursa**” adını taşımaktadır. Kartal’ın Bursalı Lâmi’î Çelebi ve Dönemi Sempozyumu’nda kapanış oturumu konuşması olan bu çalışma, Bursa’nın klasik Türk şiiiri için öneminden ve Bursalı Lâmi’î Çelebi’nin Türk edebiyatındaki yerinden söz eden bir içeriğe sahiptir.

Kaynakça ve **İndeks** kısımlarıyla son bulan Lâlezâr’ın, yılların bilgi ve birikiminin müşahhas hali olduğu kitabı okuyan herkes tarafından anlaşılacaktır. Her Müslüman-Türk’ün temelde aşına olması gereken konulardan müteşekkil olan bu kitap, Türk edebiyatının gelişim serüvenini tarihsel bir çizgide ve arka planıyla sunması bakımından konulara ilgi duyan her kişi için doyurucu olacak ve kişinin zihninde bu konular mantıksal bir çerçeveye oturacaktır. Bütün bu yönleriyle Lâlezâr; araştırmacılara, öğrencilere ve kadim kültüre ilgi duyan kişilere kaynak olacak bir yapı taşı hüviyetinde olup yeni okuyucularını beklemektedir.

